

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. Київ: УБС НБУ, 2014. Т. 1. 831 с.
2. Варналій З. С. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації / монографія. Київ : Знання України, 2020. 423 с.
3. Варналій З. С. Соціальна підсистема економічної безпекології. *Економічний вісник університету*. Збірник наук. праць учених та аспірантів. Випуск 49, Переяслав, 2020. С. 140-148.
4. Мартинюк В. П., Баранецька О.В. Фіскальна безпека держави: концептуальні засади та шляхи забезпечення: монографія. Тернопіль: Крок, 2015. 206 с.
5. Онищенко С.В. Бюджетна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення / монографія. К.: Знання України, 2017. 403 с.
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» // Указ Президента України №347/2021. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613>
7. Слатвінська М. О. Детінізація фінансово-економічних відносин як основа фіскальної безпеки України. *Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу* : тези доповіді Всеукраїнської наук.-практ. конф. 26 березня 2020 р. Київ. КНУТД. 2020. С. 277-279.

Оксана Десятнюк

д-р екон. наук, професор

Федір Ткачик

канд. екон. наук, доцент

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

АРХІТЕКТОНІКА МОДЕЛЕЙ ФІСКАЛЬНОГО ФЕДЕРАЛІЗМУ В КРАЇНАХ ЄС

Однією з ключових ознак сучасної демократичної держави є диверсифіковані повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування, формування відповідних фінансових інститутів, розбудова бюджетно-податкової системи. Зазначене вважається основою публічних фінансів на засадах фіскального федералізму, що актуалізує його використання в умовах функціонування агломерованих адміністративно-територіальних одиниць.

Фіскальний федералізм існує не лише у федеративних країнах, певні його риси можуть бути притаманні й унітарним державам. S. Yilmaz у своїх наукових дослідженнях аналізує різні ефекти фіскального федералізму в 17 унітарних і 13 федеральних країнах у розрізі моніторингу щорічних звітних

даних. Автор констатував, що децентралізація видатків на місцевому рівні збільшує зростання реального ВВП на душу населення в унітарних штатах сильніше, ніж у федеральних штатах. Однак децентралізація на середньому рівні у федераціях не є суттєвою [1, с. 255]. Протягом останніх десятиліть у багатьох унітарних країнах спостерігається процес децентралізації влади і фінансів, розширення повноважень органів місцевого самоврядування у бюджетно-податковій сфері, з'являються автономні утворення. Центральна влада через відповідні інституції широко використовує механізм консультацій з регіональною та місцевою владами, розширюється фіскальна автономія регіональної та місцевої управлінської системи. Фінансова й економічна децентралізації спонукали до формування нового змішаного виду міжурядових внутрішніх фінансових відносин, що поєднують у собі принципи фіскального федералізму та унітаризму [2, с. 203].

О. Сунцова у своїх дослідженнях вирізняє дві групи моделей фіскального федералізму [12, с. 239]:

1) Децентралізовані моделі (США) – характеризуються вагомою фіскальною автономією органів регіональної та місцевої влади, слабкістю зв'язків між різними рівнями влади; центральна влада фактично не переймається проблемами фінансового вирівнювання, а також мало зважає на фіскальні дисбаланси в розвитку окремих територій. Така модель спонукає органи місцевої влади до власного розвитку та переймання проблематикою акумулювання і розподілу бюджетних ресурсів;

2) Кооперативні моделі (Австрія, ФРН, Скандинавські країни) – характеризуються тісною співпрацею різних рівнів влади, активною політикою центральної влади у питаннях подолання фіскальних дисбалансів на різних рівнях управління та фінансового вирівнювання. За такої моделі, центральна влада активно турбується про забезпеченість єдиних стандартів суспільних послуг у межах усієї території держави.

Будь-яка модель фіскального федералізму базується на трьох головних складових, що є обов'язковими умовами її ефективного функціонування, таких як: чітке розмежування повноважень між усіма рівнями влади за видатками; наділення відповідних рівнів влади достатніми для реалізації цих повноважень фіскальними ресурсами; врегулювання вертикальних і горизонтальних дисбалансів за допомогою системи міжбюджетних трансфертів з тим, щоб забезпечити на всій території країни стандарт державних послуг [4, с. 81].

У більшості країн Європейського Союзу фіскальний федералізм не обмежується суто територіальним перерозподілом ресурсів у режимі пасивно-гуманітарної фінансової допомоги (за винятком екстраординарних випадків чи форс-мажорних ситуацій). Серед моделей фіскального федералізму Європейського Союзу спостерігається активне прагнення до самодостатності, опори на власні сили, нарощування фінансово-економічного потенціалу. Ринок і конкуренція змушують адміністрацію створювати привабливий образ своїх територій з метою залучення інвестицій, вигідних проектів, міжнародних ярмарків, конгресів, ворк-шопів, майстер-класів, чемпіонатів. Залучення

власних зусиль адміністративно-територіальних одиниць ґрунтується на інституціональному партнерстві згідно з принципом доповнюваності, за яким центральний уряд у деякій пропорції додає свої ресурси до регіональних. Така пропорція оперативно змінюється залежно від економічної й соціальної кон'юнктури чи рівня розвитку [5, с. 92]. Таким чином, в країнах Європейського Союзу спостерігається типологізація регіонів і територій за ознаками стану інфраструктури, конкурентоспроможності виробництв, інвестиційної та інноваційної привабливості, структури населення тощо.

На наш погляд, найбільш швидким та ефективним механізмом подолання кризи функціонування інституту вітчизняного самоврядування є запровадження комбінованої моделі фіскального федералізму, що дасть змогу створити правові, організаційні і економічні механізми для досягнення фінансової незалежності місцевих бюджетів, яка необхідна для ефективного виконання повноважень місцевого самоврядування та забезпечення населення якісними, своєчасними і доступними публічними послугами.

Список використаних джерел

1. Yilmaz S. The Impact of Fiscal Decentralization on Macroeconomic Performance, in: National Tax Association (ed.), Proceedings of the 92nd Annual Conference on Taxation 1999, Washington, D.C. 2000. P. 251-260.
2. Ткачик Ф.П. Науково-концептуальні положення розвитку фіскального федералізму в Україні. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2020. № 3 (74). С. 200-206.
3. Сунцова О.О. Місцеві фінанси: навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
4. Савчук Н.В. Фіскальний федералізм та перспективи його адаптації до українських реалій. *Світ фінансів*. 2014. Вип. 1. С. 77-88.
5. Андрущенко В.Л., Кириленко О.П. Федералізм міжбюджетних відносин: зарубіжні моделі та вітчизняні проблеми. *Підприємництво, господарство, право*. 2001. №7. С. 91-94.

Георгій Рогов

д-р екон.наук, доцент

*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
м. Миколаїв, Україна*

ПОДАТКОВІ СТИМУЛИ ДЕКАРБОНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Екологічні цілі сталого розвитку, визначені у Паризькій угоді [1], отримали подальший розвиток на Саміті лідерів з питань клімату [2], в Європейському Зеленому Курсі [3] та низці національних програм. Європейський Союз, наприклад, поставив амбітну мету досягти кліматичної